

ATATÜRK BARAJI'NDA SU TUTULMASI İLE İLGİLİ OLARAK
BAHREYN, KUVEYT, BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ, MISIR, ÜRDÜN
VE LİBYA'YA YAPILAN SEYAHATLER HAKKINDA
RAPOR

Özden BİLEN
DSİ Genel Müdür Yardımcısı

EKLER :

- 1- Seyahat Programı
- 2- Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki Türkiye Büyükelçiliği'nde yapılan basın toplantısına katılan basın ve yayın organları temsilcileri
- 3- Mısır'daki Türkiye Büyükelçiliği'nde yapılan basın toplantısına katılan basın ve yayın organları temsilcileri
- 4- Teknik doküman
- 5- Gazete kesitleri

Ankara, 25 Ocak 1990

1- GÖREV VE ÇALIŞMA PROGRAMI :

Atatürk baraj gölünün doldurulmaya başlanması arifesinde, gerek doldurma işlemi gerekse Fırat nehri sularının kullanılmasına ilişkin olarak ve bir kısmı yanlış bilgilere dayanan, bir bölümü ise maksatlı olarak kaleme alınan yorum, haber ve makalelerin, ortadoğu ülkelerinde ve diğer yabancı basın-yayın organlarında yoğun bir şekilde yer aldığı görülmüştür.

Bu nedenle Dışişleri Bakanlığı Ekonomik İşler Genel Müdürü Necati Utkan ve Devlet Su İşleri Genel Müdür Yardımcısı Özden Bilen'den oluşan bir heyete Bahreyn, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Mısır ve Ürdün'e giderek üst düzey resmi makamlara ve ayrıca basın toplantıları düzenleyerek, bu ülkelerin kamu oyuna bilgi vermesi ve açıklamalarda bulunması görevi verilmiştir. Bilahare Dışişleri Bakanlığında alınan talimat üzerine Suudi Arabistan ziyareti iptal edilmiştir. Programın son aşaması olan Ürdün'de alınan yeni bir talimat gereğince Libya'ya intikal edilerek Trablus'ta Libya Lideri Kaddafi'ye bilgi sunulmuştur.

6 Ocak 1990 tarihinde görevine başlayan heyet, yukarıda sayılan ülkelere giderek Ek-1'de verilen programa uygun olarak görevini tamamlamış ve 23.1.1990 tarihinde Ankara'ya avdet etmiştir.

2- TEMAS EDİLEN MAKAMLAR VE BASIN TOPLANTILARI :

Heyetimiz, gidilen ülkelere Libya'da Libya Lideri Kaddafi, Sulama Bakanı Abdülmecid, Yapay Nehir Projesi'nden Sorumlu Bakan Mangush; Mısır'da Enerji Bakanı Maher ABAZA tarafından kabul edilmiştir. Ayrıca Bahreyn'de Sayın Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz ile Bahreyn Dışişleri Bakanı arasında yapılan görüşmeler esnasında Bahreyn Dışişleri Bakanı'na da konu hakkında bilgi verilmiştir. Belirtilen Devlet Başkanı ve Hükümet üyeleri haricinde ziyaret edilen ülkelere Dışişleri Bakanlığı ve Su ve Enerji konuları ile ilgili resmi kuruluşların üst düzey yöneticileri ile de temaslar yapılmıştır. Bu temaslar dışında Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır ve Ürdün'de basın toplantıları düzenlenmiştir. Birleşik Arap Emirlikleri ve Mısır'daki basın toplantılarına katılan basın-yayın organlarının listesi ekte verilmiştir. (Ek-2,3)

3- RESMİ TEMASLAR İLE BASIN TOPLANTILARINDA VERİLEN BİLGİLER; BASIN MENSUPLARINCA YÖNELTİLEN SORULAR :

Konuya ilişkin olarak verilen genel nitelikli bilgiyi takiben, gerek resmi temaslarda gerekse basın toplantılarında yazı ekinde İngilizce metinleri verilmiş

olan yazılı teknik doküman (Ek-4) ve şekiller çerçevesinde teknik bilgiler verilmiş ve bu teknik dokümanlar dağıtılmıştır. Müteakiben sorular yanıtlanmıştır.

3.1- Rapor eki teknik bilgilere ilâveten, Türkiye'nin konuya yaklaşımında özetle aşağıdaki hususlar vurgulanmıştır :

- Bölgesel sularla ilgili konuları görüşmek üzere ilk toplantısını 1982 yılında yapmış olan Ortak Teknik Komite (OTK), bugüne kadar on dört toplantı yapmıştır. Bu çalışmalar çerçevesinde, su kaynaklarının yönetimine ilişkin çok faydalı bilgi teatileri gerçekleştirilmiştir.

Üçlü Bakan toplantısı Türkiye'nin girişimi ile 1988 Kasım'ında Ankara'da yapılmış, Atatürk barajı dolun aşamasından önce gerek teknik ve gerekse siyasi düzeyde yoğun temaslar gerçekleştirilmiştir.

Böylece, komşularımızla ikili ve Üçlü düzeyde diyalog devam etmiştir ve edecektir.

- Konu gerek Irak gerekse Suriyeli uzmanlarca gayet iyi bilinmekte olup, su tutulmaya başlama ile ilgili işlem nedeniyle suyun kesilmesine bir itirazları olmadığı ancak bir aylık sürenin kısaltılmasını istedikleri, bu konuda ise bir taahhütte bulunulmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Bazı basın organlarında yer aldığı şekilde, suyun tamamen kesilmesinin söz konusu olmadığı, Atatürk barajı ile sınır arasında başka akarsuların bulunduğu, bunun miktarının ihtiyaçların fevkinde olduğu; ayrıca bir telafi programı uygulandığı ifade edilmiştir.

- Uluslararası hukuk yönünden Türkiye'nin suların optimum; rasyonel ve hakça kullanımını prensibine uygun davrandığı bu prensibe bağlı olarak barajlarını işlettiği, bunun müspet sonuçlarının 1989 kuraklığının etkisinin azaltılmasında görüldüğü belirtilmiştir.

- Ayrıca Türkiye'nin Keban, Karakaya ve Atatürk barajlarının dolun aşamalarında tek taraflı olarak verdiği garanti ile Türk-Suriye sınırında 500 m³/s suyu temin etmeye çalıştığı, bunun iyi niyetinin bir göstergesi olduğu vurgulanmıştır.

- Türkiye ile Arap ülkelerinin ilişkilerinin bozulmasından fayda uman mihrakların bu yönde basın yayın organlarında spekülâtif haberler yayınlattıklarına ayrıca dikkat çekilmiştir.

3.2- Basın Toplantıları :

Basın toplantılarına her dört ülkede de ilgi fazla olmuştur. Sorulan sorular esas itibarıyla aşağıdaki konular etrafında toplanmıştır :

- (1) Türkiye, Suriye ve Irak arasında suyun paylaşılması ile ilgili bir anlaşma var mıdır? Böyle bir anlaşma yok ise Türkiye'nin komşularının görüşlerini almadan baraj yapması ve suyu kesmesi uluslararası hukuk kurallarına aykırı değil midir?
- (2) Baraj siyasi baskı aracı olarak kullanılacak mıdır? Bu yönde basında yer alan haberlere karşı görüşünüz nedir?
- (3) Bu konu Türk-Arap ilişkilerini ne ölçüde etkileyecektir?
- (4) Arap-İsrail ihtilafından sonra, bölgemizde bir Türk-Arap ihtilafı mı çıkarılmak isteniyor?
- (5) Konu Körfez ülkelerini ilgilendirmediğine göre niçin gelindi?
(Aynı anlamda soru Mısır'da da soruldu)
- (6) Her hangi bir Arap ülkesinden arabuluculuk isteğinde bulunuldu mu?
- (7) Barış suyu projesi ile konunun bir ilişkisi var mıdır?
- (8) Mansap ülkelerinin zarar görmeyeceği iddia ediliyor. O halde niçin şikâyet ediyorlar?
- (9) Zarar gören ülkelere tazminat verilecek midir?
- (10) Barajın ürettiği enerji ne miktardadır?
- (11) Fırat nehrinden, Türkiye ne miktarda su kullanacaktır...

Basın yayın organlarınca yöneltilen bu sorulara yukarıda belirtilen esaslar ve teknik dokümanlarda açıklanan hususlar çerçevesinde cevaplar verilmiştir.

Basın toplantılarını takiben yayınlanan İngilizce ve Arapça haberlerin hepsini seyahat aşamasında temin etmek imkânı bulunamamış olup, bunların bilahare Büyükelçiliklerimiz kanalıyla temin edilip Dışişleri Bakanlığına gönderileceği ifade edilmiştir. Bu aşamada temin edilebilenler "EK-5 Gazete Kesitleri" olarak rapor ekine konulmuştur.

Bazı gazete başlıkları ve İngilizce çıkan haberler aşağıya dercedilmiştir :

(1) Kuveyt'te yayınlanan Arapça basında basın toplantısı ile ilgili haberlere aşağıdaki başlıklarla geniş yer verilmiştir :

- Al-Watan

In a press conference around the problem of Atatürk dam:

The Turkish Experts : The dispute with our neighbours is a technical issue and not a political one.

The dam does not effect the water flow to Syria and Iraq.

- Al-Qabas

In a press conference on Turkey's water projects Necati UTKAN : We have no political aims against Syria and Iraq, the measures taken are for purely technical reasons... And the period of one month is very essential for impounding the reservoir of Atatürk dam.

The GAP project aims to develop the economical and social conditions in the Anatolia region.

- Al-Seyassah

Two officials in the Turkish Embassy assured that Syria and Iraq shall not be effected by impounding Atatürk dam reservoir.

Al-Tabqa dam in Syria and Al-Qadessiya in Iraq are capable to compensate the low flow released from Turkey.

- Al-Anba'a

Announcing that Turkey's water projects have no political aims UTKAN said : No problem on our border with Syria, and the new dam has no effects on Iraq.

- Al-Rai Al-Aam

In a press conference on Atatürk dam project and its effects on the neighbouring countries.

Necati said : The low flows of Euphrates water to Iraq and Syria will not cause any political problems,

Bilen : Our disputes are technical ones and we had compensated for the low flow period.

2- İngilizce basında çıkan haberler aşağıdadır :

" Iraq, Syria won't suffer

Turkey explains Euphrates issue "

By Fathima Ahmed

Arap Times staff

Turkish officials yesterday firmly reiterated their country's stand on the Euphrates water issue and said they do not believe neighbouring Syria and Iraq would suffer any inconvenience due to the one month low-flow due to feeding of the Atatürk dam.

The water level in the Euphrates will be reduced between Jan. 13 and Feb. 13 to feed the Atatürk dam. Syria and Iraq have asked Turkey to reduce the low-flow period to less than a month. Turkey has stuck to its decision and says that the decrease is essential from a technical point of view.

Turkish Foreign Ministry's Deputy-Director General Necati UTKAN reiterated his country's stand, saying Turkey has taken steps to " Make-Up " for the low flow period large amounts of additional water were released between Nov 23. and Jan 13, which could be retained in the Tabqa dam, 70 kms down-stream from the Turkish border in Syria.

UTKAN Explained : " The distance between the Turkish and Syrian border, and the tail of the storage tank is about 70 kms, and low-water flow of 120 cubic metres per second, will be sufficient to meet Syria's water needs."

" There is no problem at the Turkish-Syrian border, and we don't think there will be any problem at the Syrian-Iraqi border either, " he said.

However, UTKAN admitted that there could be a problem if Syria doesn't give water to Iraq, and quickly added : " On this issue, Syria has been careful and fair, and we sincerely believe there will be no problem at all. "

Turkey will temporarily close the third diversion tunnel on the Atatürk dam to initiate impounding. Two other diversion tunnels on the left bank of the Euphrates were closed in 1988 and 1989 and converted to bottom-outlets, equipped with gate facilities to release water down-stream.

Özden BİLEN, Deputy Director General of the State Hydraulic Works in Turkey, said that it has necessary to close the last diversion tunnel to initiate impounding, " This operation should be performed at low-water levels. " At low water levels, the bottom-outlets cannot become operational to release water downstream unless water reaches a certain level. It will take about four weeks for this to happen.

Turkey has released statistics on hydrological data and says it will deliver a total of 3.4 billion cubic metres of water, at the rate of 780 cubic metres per second between nov 23 and Jan 13.

" This means that at least 743 million cubic metres of water is being stored in the Tabqa dam, and this storage will continue until Jan 13. The volume of stored water can be used during the low-flow period, " explained Özden.

Turkey claims that the average flow in 81 days (from Nov 23 to Feb 13) exceeds 531 cubic metres, the officials claim that this is " higher than the virgin flow of the Euphrates."

UTKAN said his country is willing to talk to its neighbours, through the technical committee. At any time they want. " Turkey has emphasized the reasonable, equitable and optimum utilisation of the waters of the two rivers (Euphrates and Tigris)." he said.

Some Arab sources in Kuwait expressed fears that the temporary closure of the Euphrates might indirectly influence the proposed water pipeline between Kuwait and Iraq. Turkish officials believe that this would not happen because the proposed pipeline would be dependent on the waters of the Tigris river. "

Kuwait Times

" Turkey firm on pledge to Syria "

By Ahmad Salman

The visiting Turkish minister plenipotentiary Necati UTKAN has stressed that his country will keep its promise to Syria concerning the quantity of water released to Syria from the Euphrates river after the completion of the Atatürk dam.

Speaking at a press conference held yesterday at the Turkish Embassy, Necati, who is also the Deputy Director General of Economic Affairs at The Ministry of Foreign Affairs, said " Turkey will abide by the 500-cubic-metre-of-water-per-second obligation to Syria. " The offer was made during the visit of Turgut ÖZAL to Syria in 1987.

The construction of the Atatürk reservoir has led to some speculations regarding its impact on the neighbouring countries like Syria and Iraq, he observed.

Technically, Turkey has taken all measures to prevent any adverse effects of the reservoir, he said.

Elaborating on the point, Necati said that the last diversion tunnel of Atatürk dam will be closed from Saturday to Feb. 13 causing a slowdown in water flow to Syria.

During this four weeks the flow from the catchment area between the Atatürk dam and the border will be about 120 cubic metre per second. This means that the

quantity of water released to Syria will be 120 cubic per second 380 cubic metre less than the promised quantity.

To fill this gap and to reach the balance of 500 cubic metre per second Turkey has been releasing a large quantity of additional water from reservoirs on Euphrates from Nov 23. Syria can make use of the additional quantity of water which is about 780 cubic metre per second, during the lean period.

(2) Birleşik Arap Emirliklerinde yayınlanan haberlerin temin edilebilenlerinin başlıkları :

- Gulf News,

" Turkey alleys fears of a Euphrates water crunch "

- The Khaleef Times, Friday, January 12,1990

" Turkey won't deprive Iraq Syria of Euprates water "

- Emirates News, Friday, January 12,1990

" Turkish assurance on water for Syria and Iraq..."

(3) Ürdün'de yayınlanan haberlerden temin edilebilenlerin başlıkları:

- İngilizce yayınlanan Jordan Times, 19 Ocak 1990 tarihli.

" 'No bad intention' behind Euphrates move-Turkish officials"

- Arapça yayınlanan Al-Dustour,

" At a press briefing to explain the Turkish view point; Turkish officials
"Cutting the Euphrates waters is a technical operation and not political."

4- YAPILAN RESMİ TEMASLAR :

4.1- Libya Lideri Kaddafi ile yapılan görüşme :

Trablus'ta 16-18 Ocak tarihinde yapılan "Arap Ligi-Tarım Bakanları Toplantısı" ve Tunus'ta 22-23 Ocak tarihlerinde yapılan "Magrip Ülkeleri Zirve Toplantısı" öncesinde; Libya Lideri tarafından, Sayın Cumhurbaşkanı'na " Dost ve Kardeş Türkiye ile Suriye ve Irak'ı ilgilendiren su konusu hakkında, kendisine açıklamada bulunulursa memnuniyet duyacağını " ifade eden bir mesajın sunulmasını takiben alınan talimat üzerine heyetimiz Amman'dan Trablus'a intikal ederek 19 Ocak 1990 tarihinde, Libya Lideri ile Büyükelçimiz ve Tercüman'ın katılımı ile 50 dakika süren bir görüşme yapmıştır.

Bu görüşme esnasında, daha önce ifade edilen görüşlerimizin kendilerine sunulmasını takiben Libya Lideri tarafından aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır :

" Sayın Üzal'ın Reisicumhur olmasından büyük mutluluk duyduk. Kendilerine ve Türkiye'ye hep destek vaad ettik ve bu destek her zaman devam edecektir.

Müşterek tarihimiz ve birlikte döktüğümüz kanlar bizim için çok mukaddestir. Tek bir bayrak altında asırlarca müşterek düşmana karşı beraberce savaştık.

Akarsularla ilgili olarak, Arap kardeşlerimizi dolayısıyla bizi endişelendiren meseleler vardır. Bu alanda benim bazı teşebbüslerim var. Akarsuları üç kategoriye ayırıyorum.

(1) Arap Ülkelerinde kaynaklanan ve Arap Ülkelerinde akan fakat gasb edilmiş sular. Jordan nehri gibi. Bunların kurtarılması lâzım.

(2) Arap Ülkelerine karşı olumsuz tutum içinde olan Ülkelerden doğan, Arap Ülkelerinin toprakları içinde akan sular. (Nil nehrinin membaında Etopya tarafından İsrail desteği ile yapılacağı iddia edilen barajın ifade edilmek istendiği, bilahare Tarım Bakanı ile yapılan görüşmede açıklanmıştır.)

Bu tutumdan dolayı Arap Ülkelerinin zarar görmemesi için, bu durumdaki memba Ülkelerine baskı uygulanmalıdır. Siyasi, ekonomik baskı ve ambargo dahil.

(3) Arap Ülkelerine müzahir Ülkelerden kaynaklanıp Arap Ülkelerine akan sular. Bunlar ile ilgili konular kardeşçe halledilmelidir. Türkiye bu durumda bulunmaktadır.

Türkiye ile ilişkilerimizin iyi olduğunu bildikleri için, meselelerini anlatmak için bize gelirler. Bana daha önce ulaştırdığınız bilgileri Tarım Bakanları konferansında Tarım Bakanım okudu.

Konu ile ilgili olarak Arap doslarımdan tafsilatlı bilgi almadım. Genel bir şakayette bulundular ve bir endişe olarak takdim edildi. Basın iyi olmayan bir hava estiriyor. Bu durum ise Türkiye'yi etkileyebilir.

Politikam açıktır. Türkiye, İran ve Arapların bölgedeki işbirliğine önem veriyorum. Amerika ve siyonizmin bölgedeki çalışmaları ise bunu bozuyor.

Tarihte Farslar ve Araplar büyük bir medeniyet meydana getirmiş, bilim açısından dünyanın beyleri olmuşlardır. Daha sonra Türkler ve Araplar aynı bayrak altında birleşerek bölgede büyük bir güç meydana getirmişlerdir. Böylece hem kalemde hem de kılıçta büyük olmuşlardır.

Türkler, Araplar ve İranlıların arasını açmaya çalışılmakta bunun için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunu sağlamak için her zaman bir şeyler yapılmaktadır ve bu durumdan faydalanarak ilişkiler zehirlenmektedir. Sadece teknisyenler değil halk da bu gerçeği bilmelidir.

Yarın Mağrib Ülkeleri Zirve Konferansı için Tunus'a gideceğim. Orada Arap dostlarıma gerekli açıklamada bulunacağım. Bir sorun olmadığını, Türkiye'nin bir ard niyeti bulunmadığını, kendilerine açıklamalarınız doğrultusunda bildireceğim Mısır da bilgi istemiş onlara da gerekli açıklamada bulunacağım. Bu konu etrafında oluşan kardeşane tutumdan memnunuz. Tafsilatlı açıklamalarınız için size teşekkür ederim. Sizi buraya gönderdiği için Kardeşim ÖZAL'a da teşekkürlerimi iletiniz. Arzum bu dönemin sağlıklı bir şekilde atlatılmasıdır. Türkiye, Suriye ve Irak arasındaki diyalog bunun teminatıdır. Tarım Bakanı ve Muhammed Manguş'la da görüşmenizi arzu ediyorum. " Bu konuşmayı takiben toplantı bitmiştir. Konu Libya televizyonunda ikinci haber olarak verilmiştir.

4.2- Libya Tarım Bakanı ile Yapılan Görüşme :

Yukarıda ayrıntılı bir şekilde belirtilen görüşmeyi takiben, 20 Ocak 1990 Saat 10'da Tarım Bakanı Abdülmecid ile Sayın Büyükelçinin de katılımı ile iki saat süren bir toplantı yapılmıştır.

Görüşme başlangıcında, Arap Tarım Bakanları Konferansındaki görüşmelere ilişkin olarak aşağıdaki hususlarda, Libya-Türkiye arasındaki dostane ilişkiler çerçevesinde, Sayın Bakan'dan bilgi istenmiştir :

- Konu gündeme nasıl girdi?
- Irak-Suriye'nin tutumları ne idi? Toplantıda ne gibi bir usul takip edildi? Konu özel bir komisyonda mı incelendi?

- Ne gibi kararlar alındı?

Bu sorulara cevaben Bakan

- Konunun gündeme Suriye ve Irak Tarım Bakanlarının talebi üzerine girdiğini ifade ederek, konferanstan önce konunun gündeme geleceğini tahmin ettikleri için önceden Türkiye'den bilgi istendiği ve bu bilginin toplantıda aynen okunarak, baştan gerekli çerçeveye oturtulduğunu belirtmiştir. Mesele hakkında özel bir komisyon oluşturulmadığı, genel kurulda görüşüldüğü, Atatürk barajı derivasyon tünellerinin kapatma süresinin uzun tutulduğunun Suriye ve Irak tarafından iddia edilerek, bunun uluslararası anlaşmalara aykırı olduğunun ifade edildiği açıklanmıştır.

Arap Ülkelerindeki nehirler genel olarak ele alınırken bu konunun da görüşüldüğü ve aynı dini paylaşan ülkelerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve tarafları memnun edecek bir sonuca ulaşılması için çaba harcanması hususunda taraflara çağrıda bulunulduğu, Libya Tarım Bakanı tarafından ifade edilmiştir.

4.3- Yapay Nehir Projesini Yürütmekten Sorumlu Bakan Muhammed Mengush ile Yapılan Görüşme :

Genel olarak ve Atatürk barajının dolumuyla ilgili bilgileri takiben "Peace Pipeline - Barış Suyu Projesi " hakkında da kendisine bilgi verilmiştir.

Ayrıca, Libya tarafından gerçekleştirilmekte olan yapay nehir projesinin bitim aşamasına geldiği kendileri tarafından ifade edilerek söz konusu projenin işletme ve bakım konularında Türkiye'nin tecrübe ve imkânlarından faydalanmak istedikleri belirtilmiştir. Bu konuda Nisan sonunda Türkiye'ye yapacakları ziyaret aşamasında kendilerine bilgi sunulacağı ve hazırlık yapılacağı söylenmiştir.

4.4- Ürdün'de yapılan resmi görüşmeler :

Amman'da aşağıdaki makam ve kişilerle temaslarda bulunulmuştur.

- Ürdün Dışişleri Siyasi İşler Direktörü: Büyükelçi Dr. Khalit Oberdat.
- Hukuk İşleri Daire Başkanı: Mr. Avn Khasawneh.
- Çok Taraflı İlişkiler Dairesi Başkanı: Mr. Halil Osman.
- Su ve Sulama Bakanlığı Müsteşarı:
(Secretary of Water and Irrigation)
Mr. Mutazz Belbeisi
- Ürdün Veliht Prensi Hasan'ın Müşavirleri
Mr. Michel Khamarneh
Dr. Ahmet Mango
Mr. Şamın Rifai

İzahatımızı takiben, Ürdün'lü yetkilerce, Türkiye'nin konuya yaklaşımının olumlu olduğuna inandıkları, Mansap ülkelerinin genelde şüpheli olduğu, Ürdün'ün isteğinin Türkiye, Suriye ve Irak arasındaki diyaloğun devam ederek bu konuda bir anlaşmaya ulaşmaları yönünde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca gazetelerde yer alan haberlerin resmi görüşleri ile bir ilgisinin bulunmadığı vurgulanmıştır.

4.5- Mısır'da yapılan resmi görüşmeler :

Kahire'de, Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Aziz Seyful Nasr, bilahare Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Yardımcısı Büyükelçi Youssef Sharara ile Bölgesel Sular konusunda görüşme yapılmıştır.

Bu görüşmelerde, Mısır'ın bir mansap ülkesi olduğu, suların paylaşımı konusunda Sudan ile bir anlaşma yapıldığı, bu anlaşma uyarınca Mısır'ın 55 milyar, Sudan'ın 27 milyar yıllık su kullanım hakkı üzerinde anlaşmaya varıldığı, Atatürk barajında su tutulmasına başlanmasının mansapta yaratabileceği olumsuz etkilere karşı alınan önlemler konusunda tatmin oldukları, ancak konunun uzun vadeli bir çözüme bağlanması gerektiği, sözlü taahhütlerin yeterli olmadığı, yazılı anlaşmalar gerektiği ve konuya sadece teknik yönden bakılamayacağı ifade edildi.

Bu meyanda, Mavi Nilin kaynaklandığı Etopya ile bir anlaşmalarının olmadığı, Etopya'nın bu suların derivasyonu için geliştirmeyi planladıkları projeden rahatsızlık duydukları, 1990 yılı içerisinde Uluslararası sularla ilgili Kahire'de bir konferans düzenleyeceklerini belirtmişlerdir.

Enerji ve Elektrik Bakanı Maher Abaza ile yapılan görüşmede ise, Mısır'ın Türkiye ile baraj ve enerji nakil hatları inşaatı hususlarında işbirliği yapmak istediği, bu konuda Afrika'da Zaire'de, Kongo River üzerinde bir seri barajlar ile üretilecek 20 000 MW'lık gücün bir bölümünün 800 kV (DC) bir hatla, Mısır, Ürdün, Suriye ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya iletilmesi, diğer bir hattın ise Fas üzerinden Avrupa'ya geçirilmesi üzerinde fizibilite düzeyinde çalışmalar yapıldığı; yakın bir gelecekte, projenin uygulamaya konulabileceği, bu konuda Türkiye'ye ön bilgi vermek istediğini vurgulamıştır.

Sayın Bakan'a Türkiye'nin enerji potansiyeli ile ilgili bir not sunulmuştur.

4.6- Körfez Ülkelerinde yapılan resmi görüşmeler :

Körfez Ülkelerinden Bahreyn'de Mr Jamil Al Alawi (Under Secretary For Power and Water Affairs) ile görüşme yapılmıştır. Bu temasla Sayın Alawi, bir aylık düşük akım periyodu ile ilgili açıklamamızı gayet iyi anladığını, bu periyotla ilgili olarak alınan tedbirleri takdirle karşıladığını, ancak iyi bir halkla ilişkiler faaliyeti yapamadığımızı, bölgedeki diğer ülkeleri bilgi sahibi kılmakta yetersiz kaldığımızı belirtmiştir. Ayrıca buna ilâveten Arap basınında etkimiz olmadığını, bu yönde çaba göstermemiz gerektiğini vurgulamıştır.

Körfez Ülkelerinden Kuveyt'te ise Mr. Abdullah M. Al-Minayes (Under Secretary of Ministry of Energy) ve Mr. Saud A. Al Nasser (Assistant Under-Secretary) ile yapılan görüşmelerde konu kendilerine izah edilmiştir. Verilen izahatın kendilerini tam olarak tatmin ettiğini ifade ederek, Dicle'den Kuveyt'e su getirilmesi için Fransız Sogreah firmasınınca hazırlanan fizibilite çalışmasına atıfta bulunularak Fırat nehrindeki developmanların bu projeye etki edip etmeyeceğini sormuşlardır. Cevaben bu yönde bir etkinin söz konusu olmadığı açıklanmıştır.

Körfez ülkelerinin son durağı olan, Birleşik Arap Emirliklerinden Abu-Dhabi'de Dışişleri Bakanı Yardımcısı Yagoub Al-Handı ile görüşülmüştür.

5- SONUÇLAR :

(1) Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır ve Ürdün'de yapılan basın toplantılarına çok sayıda basın mensubu katılmış ve görüşlerimiz büyük ölçüde, bir kısmı ekteki gazete kesitlerinde görüldüğü üzere kamu oyuna yansıtılmıştır.

(2) Sayın Cumhurbaşkanı'nın konu ile ilgili olarak Libya Lideri Kaddafi'ye Mağrip Zirve Konferansı öncesinde heyetimiz vasıtasıyla iletilen mesajları ve ayrıca verilen bilgilerin zamanlama ve konunun söz konusu Zirve'de ele alınışı yönünden katkısı olacağı muhakkaktır.

(3) Ortadoğu ülkelerinde ve Arap aleminde su konusuna verilen önem her geçen gün artmakta, yeraltı suları ve özellikle Jordan nehri ile onun bir kolu Yarmuk, Taberia Gölü suları, Litani gibi bölgesel suların Ürdün, Suriye ve İsrail tarafından kullanımda ortaya çıkan sorunlar ile Fırat ile Dicle nehirlerinin kullanımına ilişkin konularda bazı çevrelerce paralellik kurulmaya çalışılarak dikkatlerin başka noktalara çevrilmesi gayretleri göze çarpmaktadır. Bazı Kudüs çıkışlı gazetelerde yer alan haber ve buna dayalı Avrupa basınındaki yorumlar bu teşhisi doğrulamakta olup, Arap kamuoyunun Türkiye'nin konuya yaklaşımı konusunda sürekli aydınlatılması gerekmektedir.

EK-1

SEYAHAT PROGRAMI

8 Ocak 1990	Pazartesi	BAHREYN
9 Ocak 1990	Salı	KUVEYT
10-13 Ocak 1990	Çarşamba-Cumartesi	ABU-DHABİ
14-15 Ocak 1990	Pazar-Pazartesi	KAHİRE
16-17 Ocak 1990	Salı-Çarşamba	AMMAN
18-22 Ocak 1990	Perşembe-Pazartesi	TRİPOLİ-BİNGAZİ-TRİPOLİ
23 Ocak 1990	Salı	TRİPOLİ-ANKARA

BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ'NDEKİ TÜRKİYE BÜYÜKELÇİLİĞİ'NDE YAPILAN
BASIN TOPLANTISINA KATILAN BASIN VE YAYIN ORGANLARI TEMSİLCİLERİ

11 OCAK 1990

1. Nadim Kawash	: Reuters
2. Mahdi Salehi	: Iran News Agency
3. Shafia Alasadi	: Emirates News Agency
4. Nazzal Yousuf	: Khaleej Times
5. Amina Jamal	: AFP
6. Peter Hellyer	: Emirates News
7. Saad Rykalla	: Al Bayan
8. H.Ali Mousa	: INA
9. Sıddıqui Abdulla	: Al Bayan
10. İftikhar Shaheedi	: Khaleej Times
11. Abdul Rahman	: Gulf News
12. Mrs.A.Sana	: Gulf News
13. Mrs.B.Al Maliky	: Al Fajr
14. Khawla Arabyat	: Al Fajr
15. Nasser Diab	: Al Fajr

MISIR'DAKİ TÜRKİYE BÜYÜKELÇİLİĞİNDE YAPILAN
BASIN TOPLANTISINA KATILAN BASIN VE YAYIN ORGANLARI TEMSİLCİLERİ

15 OCAK 1990

1. Dr. Samia Abbas : MENA (Middle East News Agency)
2. Alaadin Abdel Nabi : Reuters
3. Idris Dower : Kahire Radyosu
4. Essa M.M. : Photo-Shop
5. Jaimal Fecy : Rose El Yausef
6. Elathim Kalil : Rose El Yausef
7. Ahmel El Kananny : El Khaleef-Emirate
8. Johannes Duchrow : German Press Agency-DPA
9. Djama Rhalil : The Egyptian Gazette
10. Sanya Mahmanal : Gulf News Agency
11. Houssain Alid Raboo : Elfersan Syrian Magazine
12. Abdel Fattah Montaser : Elethad El Emarat U.A.E
13. Saadettin Tiryakioğlu : Anadolu Ajansı
14. Ibrahim SALEH : Vice Chairman and Managing Editor
October Magazin
15. Safaa Ahmed : Anba Newspaper
16. Muhsin Shawa : Akhbar
17. Amin Mohammed Amin : AL-Ahram Newspaper

18. Sherif Sqnbol : Al-Ahram Newspaper
19. Bayumi Kandil : Alakhbar
20. Salem Wahley : El-Messaa
21. Mohammed Ghozlan : El Messaa
22. Hikmet El Hakim : Akker-SAA Magazin
23. Ken Hayaski : Kyodo News(Japon)
24. Suad Khalid : Federation des Femmes.Journalist
25. Aisha Rafea : Voice of America